

განათლების იდეოლოგიები

პაატა პაპავა
2014

შინაარსი

- რა არის განათლების იდეოლოგია?
- რომელია განათლების ძირითადი იდეოლოგიები?
- როგორ ავაწყოთ და მოვაწყოთ განათლების სისტემა?

რა არის იდეოლოგია?

“რაციონალურად განსაზღვრული პრინციპთა სისტემა. რომელშიც ერთიან სისტემაშია მოყვანილი გარკვეული წარმოდგენები რეალობაზე, ზოგადი ღირებულებითი ორიენტაციები და პრაქტიკული მოქმედების პრინციპები. ... უპირატესად იგი მაინც სხვადასხვა პოლიტიკური პროგრამის ფილოსოფიური წინამძღვრების ერთობლიობას აღნიშნავს, ანუ მასში ძირითადად იგულისხმება სამი ელემენტი: გარკვეული ზოგადი წარმოდგენა სამყაროზე, რეალობაზე (არსებითად, ცხადია, სოციალურ რეალობაზე - ადამიანთა საზოგადოებაზე); ღირებულებით წარმოდგენათა ერთობლიობა, ე.ი. შეხედულებები იმაზე, თუ რა ღირებულებებს უნდა მიენიჭოს უპირატესობა სოციალური სისტემის აგებისას (პიროვნების თავისუფლება, თანასწორობა, ტრადიციების დაცვა, და ა.შ.); და ბოლოს, პრაქტიკული მოქმედების პრინციპი, რასაც უშუალოდ ემყარება პოლიტიკური პროგრამები (ე.ი. წარმოდგენები იმაზე, თუ როგორ უნდა განხორციელდეს უპირატესად მიჩნეული ღირებულებები სოციალურ რეალობაში).”

სამოქალაქო საზოგადოება. ფონდ ევრაზიის გრანტის საფუძველზე [რედ.: ლევან ბერძენიშვილი და გიგა ბოკერია]; სამოქალაქო განვითარების საერთაშ. ცენტრი - თბ., 1998

რა არის იდეოლოგია?

“იმ იდეებისა და შეხედულებების სისტემაა, რომლითაც განისაზღვრება ინდივიდების, სოციალური ჯგუფების, ხალხთა დამოკიდებულება სინამდვილისა და ერთმანეთისადმი. იდეოლოგია სჭირდებათ ადამიანებს, რათა გაერკვნენ და თავი გაართვან არეულ დროებასა და დამაბნეველ ვითარებებს. იდეოლოგია თავისი მიმდევრებისათვის ამას ახერხებს ოთხი მნიშვნელოვანი და, შესაძლოა, აუცილებელი ფუნქციის შესრულებით. იგი ეხმარება ადამიანებს, ახსნან პოლიტიკური ფენომენი, რომელიც სხვაგვარად იდუმალი და თავსატეხი რჩება. იდეოლოგია თავის მიმდევრებს უზრუნველყოფს შეფასების კრიტერიუმებითა და სტანდარტებით იმის გადასაწყვეტად, თუ რა არის სწორი ან მცდარი, კარგი ან ცუდი. იდეოლოგია მიმართულია იმისაკენ, რომ განუმარტოს, შეაგნებინოს თავის მიმდევრებს, ვინ არიან ისინი და რომელ სოციალურ და კულტურულ ჯგუფებს მიეკუთვნებიან, რის საშუალებით უნდა განსაზღვრონ და დაადასტურონ თავიანთი ინდივიდუალური და კოლექტიური იდენტობა. იდეოლოგია თავის მიმდევრებს აწვდის საწყის, ელემენტარულ პოლიტიკურ პროგრამას. ეს პროგრამა უზრუნველყოფს პასუხს კითხვაზე - რა უნდა გაკეთდეს? და რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია — ვინ უნდა გააკეთოს? მოკლედ, იდეოლოგია არის ორიენტირი და კომპასი პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ცხოვრების ტყეში.”

დემოკრატიაზე გარდამავალი პერიოდი და აქტიური მოქალაქეობა : სატრენინგო მასალები / შემდგ.: მალხაზ ბეგიაშვილი, დავით ბოსტოლანაშვილი, დიანა ლეჟავა და სხვ. - თბ., 2007

An **ideology** is a collection of ideas, a comprehensive vision, a way of looking at things, or a worldview that embodies the way a person or a group of people believes the world should be organized and function.

proponents of each ideology attempt to convert other people to their viewpoint as they assert that their educational perspective is the only proper, natural, and acceptable way of viewing the field.

These attempts result in constant pressure on teachers, educators, and members of the general public to accept one ideology and reject the others.

განათლების იდეოლოგიები

1. რელიგიური ორთოდოქსია
2. კოგნიტური პროცესები
3. თვითაქტუალიზაცია
4. ტექნოლოგიზმი
5. აკადემიური რაციონალიზმი
6. სოციალური რეკონსტრუქციონიზმი

რელიგიური ორთოდოქსია

- წანამძღვრები: ღმერთის არსებობა, რელიგიურ-კონფესიური ტრადიცია, ბიბლიური სიბრძნე
- მთავარი მიზანი: ისეთი ჩვევებისა და ღირებულებების გამომუშავება, რომლებიც მოსწავლეს რწმენასთან შესაბამის ცხოვრებამდე მიიყვანს; მორალური ნორმების შეთვისება.
- სასწავლო პროგრამის მახასიათებლები: ბიბლიური ტექსტების შესწავლა; ლოცვა; შესაძლოა არ იყოს წახალისებული კრიტიკული აზროვნება, შეკითხვების დასმა, მეცნიერული სკეპტიციზმის გამოხატვა და ა. შ.

კოგნიტური პროცესები

- წანამძღვრები: კოგნიტური ფსიქოლოგია, ინფორმაციული აფეთქება;
- მთავარი მიზანი: რაციონალური აზროვნების, პრობლემის გადაჭრის, გადაწყვეტილების მიღების, უწყვეტი სწავლის უნარების გამომუშავება;
- სასწავლო პროგრამის მახასიათებლები: კვლევის სტრატეგიები და პრობლემის გადაჭრაზე დაფუძნებული აქტივობები, მეტაკოგნიტური სტრატეგიები, სოკრატული მეთოდი.

თვითაქტუალიზაცია

- წანამძღვრები: მოსწავლე – სუბიექტი; სწავლისა და შემოქმედების პოტენციალი;
- მთავარი მიზანი: თითოეული მოსწავლის ინდივიდუალური მონაცემების ხორცშესხმა, თანდაყოლილი შემოქმედებითი პოტენციალის გაფურჩქვნა;
- სასწავლო პროგრამის მახასიათებლები: მულტისენსორული სწავლება, მოსწავლის ინტერესებისა და არჩევანის გათვალისწინება, თვითრეგულირებული პროგრესი, თემატური ბლოკები.

ტექნოლოგიზმი

- წანამძღვრები: ბიჰევიორიზმი, ანგარიშვალდებულება, ქვეუნარები, სწავლის გაზომვა;
- მთავარი მიზანი: ქვეუნარების დაუფლების გზით წინასწარ განსაზღვრული უნარების ათვისება და გამოყენება;
- სასწავლო პროგრამის მახასიათებლები: დიაგნოსტიკური და შემაჯამებელი ტესტები, სტანდარტიზებული გარე შეფასებები, სავარჯიშოები.

აკადემიური რაციონალიზმი

- წანამძღვრები: მასწავლებელი – სუბიექტი, უფროსთა სიბრძნე, მოსწავლე – ჭურჭელი/თიხა;
- მთავარი მიზანი: მოსწავლეთათვის ფუნდამენტური ცნებებისა და კონცეფციების, მოდელებისა და ღირებულებების სწავლება;
- სასწავლო პროგრამის მახასიათებლები: კლასიკური ტექსტები, დიდი წიგნები, ლექციები, დემონსტრირება, პრაქტიკუმი, შემაჯამებელი გამოცდები.

სოციალური რეკონსტრუქციონიზმი

- წანამძღვრები: კაცობრიობის დიდი პრობლემები, გლობალური საფრთხეები, მოსწავლე – საზოგადოების წევრი და კულტურის წარმომადგენელი;
- მთავარი მიზანი: სოციუმის პრობლემებზე რეაგირების უნარ-ჩვევების გამომუშავება;
- სასწავლო პროგრამის მახასიათებლები: ეკოლოგიური აქტივობები, სამოქალაქო განათლება, საზოგადოებრივი პროექტები, თანამშრომლობითი სწავლა, მულტიკულტურული განათლება.

იდეოლოგიების ახალი კლასიფიკაცია

- სოციალური ეფექტურობა
- აკადემიური რაციონალიზმი
- მოსწავლეზე ორიენტირება
- სოციალური რეკონსტრუქცია

„როცა განათლების ესა თუ ის კონცეფცია ყველა
დანარჩენს ჯაბნის და მხოლოდ ერთი განმარტების
ამარა ვრჩებით, ყველანი ვაგებთ.“

კარლ გლიკმანი

საქართველოში განათლების ერთ-ერთი ძლიერი იდეოლოგიური საყრდენი ფესვებით ეროვნულ-განმათავისუფლებელ დისკურსს უკავშირდება, რითაც რელიგიურ ორთოდოქსიასა და აკადემიურ რაციონალიზმს უფრო ენათესავება, ვიდრე სხვა იდეოლოგიურ მიმდინარეობებს.

მეორე მხრივ, XXI საუკუნეში ჩვენს ქვეყანაში საგრძნობლად გაძლიერდა თვითაქტუალიზაციასა და სოციალურ რეკონსტრუქციაზე დაფუძნებული მიდგომებიც.